

*Библиотека
„Поїлед ґреко свеїа”*

књига 35

Република Србија
МИНИСТАРСТВО КУЛТУРЕ

*Овај пројекат је подржало
Министарство културе Републике Србије.*

Copyright © 2025, Павле Поповић

Copyright © 2025, за српски језик, за Србију и Црну Гору, АГОРА

Ова публикација се у целини или у деловима не сме умножавати, прештамповати или преносити у било којој форми или било којим средством без дозволе аутора или издавача, нити може бити на било који други начин или било којим другим средствима дистрибуирана или умножавана без одобрења издавача. Сва права за објављивање ове књиге задржавају аутор и издавач по одредбама закона о ауторским правима.

ПАВЛЕ УГРИНОВ

**НУЛТА
ЕГЗИСТЕНЦИЈА:
ДНЕВНИК
1990–2006.**

Да ли се живот свео на НУЛТУ ТАЧКУ?

Тонући у те наслагане године, понекад, као да сам тонуо у амбис, лицем окренут мутној води. И у тој води препознавао друга лица. (И не знам да ли су још увек жива и да ли су икад била жива.) То су они којих више нема. Или можда никада нису ни постојали. И остаје питање – да ли су те године постојале?

И да ли је живот постојао? Или сам и сам постојао у вакууму, у једној ћелији и све то сањао. И зауставио се на НУЛТОЈ ТАЧКИ. И сада треба започети један други живот. Можда, живот ван света и ван живота.

Београд, 3. новембар 2006.

1990

На проби „Годоа” у Атељеу 212: Љуба Тадић, Мића Томић,
Павле Угринов, Растислав Јовић, Раде Марковић и Бата Паскаљевић
(породична архива)

Београд, 1. јануар 1990.

НОВОГОДИШЊИ ТЕЛЕВИЗИЈСКИ ПРОГРАМ

Вера седела испред телевизора до 2 сата ујутро. Јурила је по програмима да нађе неки добар филм. Али залуд! Ја јој повремено правио друштво. Није било интересантно; стално смо нешто ишчекивали, али тога није било.

Павле је на приватној журци на Звездари. Друштво се окупило код Иване Кекић у великом стану. Сами су припремали закуску, младићи и девојке, а и Вера је прискочила са својим ђаконијама, у страху да за дочек Павлови другари не остану гладни.

Што се мене тиче, више ме је привлачило да нешто читам у кревету.

Али да читам нешто – савршено написано. То значи нешто што нећу током читања у себи – поправљати, налазити друкчија решења, тобож боља, већ нешто збиља савршено, у чему ћу, препуштен читању, уживати.

Толико сам жељан тога савршено написаног на нашем језику, а питам се – које би то могло бити штиво? Је ли то Слободан Јовановић? Али – од савременика? Можда – Андрић? Не, нипошто. Он је истина често савршен, толико савршен да се чини – несвршен. Заправо – гњаватор, нарочито кад премеће једне те исте, сто пута већ изречене и написане реченице, које неки називају – мудростима! Мудрује, а до сржи уплашен. Ваљда зато и мудрује. Никад нисам уживао у уњкавом, уплашеном мудровању. Црњански би ми више пријао; његове слике и иронија. Читао бих, можда, његове записе о Банату, то ми је и Васко препоручио, али немам ту књигу при руци. Или да се бацим на Хиперборејце?

Од савремених писаца – не могу да се сетим ко би дошао у обзир. Није по среди – љубомора, већ сазнање о стању ствари. Киш је о тој савршености јако водио рачуна. Али он последњих десет година није ништа написао, а његове изјаве и интервјуи донекле су ме у међувремену одбили од њега.

Књижевност су преплавили горштаци и регионалци, а то не могу да примим, тај њихов здрав, такозвани чист народни језик. На коме се мало шта савремено може саопштити. Или може, али то ми не прија.

Тек осећам глад за читањем нечег савршено написаног!

Београд, 1. јануар 1990.

Кафе „Метропол“

После дочека Нове године, Васко, Бора и ја смо се састали у „Метрополу“.

Препричавамо и обавештавамо се међусобно о узбудљивим догађајима у Румунији (пад Чаушеска и његове дружине). Васко зна готово све о новим људима; зна их, у ствари, Аурел Гаврило, његов и наш друг. Он је, међутим, болестан и не излази. Васко је с њим разговарао телефоном.

Што се Боре тиче, откад је изабран у Председништво ЦК Србије, делује опуштеније, присније, ведрије. У сваком случају говорљивије, слободније, комотније што Васку и мени најзад одговара. Међутим, и даље избегава да говори о политици, националистима и националистичкој политици српских комуниста, већ разговор покушава да пребаци на терен литературе. „Шта има ново у прози, шта у поезији?“ пита нас. Ми му укратко кажемо, оно што знамо. Онда он преузима разговор и говори о писцима које смо нас двојица споменули. Познаје их, дабоме, од раније. И тачно их оцењује, у ствари исто као и нас двојица.

Слажемо се да је књижевна жетва протекле године била изузетно мршава и, рекло би се, потпуно неинтересантна.

Ипак, политика се не може заобићи. Осећа се да је Косово и даље, и све више, основни проблем. Овдашњи учестали штрајкови и остале узнемирујуће вести из разних колектива такође су све већи проблем.

За суседним столом седе такозвани млађи комунистички кадрови: Снежана Алексић, Зоран Чичак и други које Васко и ја не познајемо. Пију виски с ледом док „њихова“ радничка класа нема хлеба а, како чујемо, албански рудари поново седе у окнима и протестују.

Један од тих млађих политичара прилази Бори и потврђује вести о масовном штрајку рудара. Он лично долази из Трепче, био је, каже четири сата у окну, две хиљаде метара под земљом, убеђивао је рударе. Не каже – у шта! То је било синоћ и ноћас, а данас, у подне, седи овде и пије хладан виски.

Како мисле, ти млади комунисти, да успоставе – правду?

Београд, 1. јануар 1990.

Умро Самјуел Бекет

13. април 1906, Даблин, Ирска – 22. децембар 1989, Париз, Француска
Још пре десет дана, у Паризу, у једној болници, умро је Самјуел Бекет.

Рођен 13. априла 1906. године у Даблину.

Моја веза са Бекетом је „Годо”, али има корене и у датуму рођења Беке-
та, са нешто ироније закључујем.

Старији је од мене тачно двадесет година...

***

„Можда најутицајнија литерарна појава друге половине двадесетог ве-
ка”, пише „Индипендент”, стављајући га уз Пруста, Кафку и Џојса. Итд.

Што се тиче његовог, и нашег, *Чекајући Гогоа* у Београду. Две-три опа-
ске.

1952. године, Роже Блен и глумци извели су *Гогоа* у Паризу. Комад је
на премијери пропао. Ни критика није била милостива. Блену је остало да
током следећих година доказује вредност комада публици у Паризу и
иностраниству.

1954. године почели смо спремати *Гогоа* а извели га 1956. у атељеу
Миће Поповића на Старом сајмишту. Затим у новооснованом Атељеу 212.
Пре тога скинут је са репертоара у Београдском драмском позоришту, где
је иначе спреман за извођење.

Ми смо одмах успели и код публике и код једног дела критике. Финци,
главни критичар по општем мишљењу, писао је негативно. Напротив, Бо-
ра Глишић, критичар НИН-а, и по нашем мишљењу најбољи критичар,
писао је позитивно.

Али публика, млађа и млада, нагрнула је у Атеље 212, где је представа
од 1956. године извођена. Није скинута до дана данашњег. Треба обновље-
ни Атеље 212 да отворимо овом представом, опет, као и 1956.

Оно што Рожеу Блану и дружини није пошло за руком, будући да је од-
бијен од публике и критике, пошло је за руком нама, младој позоришној
групи.

Пошло нам је за руком пре свега зато што је наша публика, неоптере-
ћена, комад одмах прихватила, и заволела, сматрајући га све више својим,
такорећи генерацијским. Али он је био комад и за све друге генерације. Ко-
мад – свих.

Али и због тога што су глумци, наши, наш ансамбл, Раде Марковић,
Мића Томић, Бата Паскаљевић, Љуба Тадић и Растислав Јовић, успели да

на прави начин представе Бекета, да га, готово спонтано, протумаче и одиграју – маестрално.

Наравно и због тога што је код нас владала права „глад” за неким друкчијим, реалнијим погледом на свет. Погледом примереним свету тог времена.

***

Бекет, да ли је остао као утопија у мојим сећањима? Тако су га тумачили културни (посебно политички) посленици у времену педесетих година. Тако су говорили многи. А посебно Крлажа, тако савремен у мојој младости, тако авангардан и испред времена... Ипак и по сваку цену није остао као неостварива фантастична замисао. Бекетов *Logo* је моје најбоље остварење. Она тачка која покреће, она светла визија кроз коју се остварујем... Не само као писац.

***

Нова Пазова, 6. јануар 1990.

НОВА СТРАНКА

У Новој Пазови основана странка Српска народна обнова. Телевизијски пренос божићне литургије из Саборне цркве дочекан је као историјски културни догађај у „тек започетој демократској вентилацији друштва”.

Београд, 10. јануар 1990.

„ХРТ У ПОКРЕТУ” (ПРИЧА)

У току свакога дана и готово свакога сата имам жељу да се удаљим од свега, да се завучем у своју љуштину и препустим оном основном што ме испуњава. Писању. Али ствари око нас се згушњавају, слојевито нарастају и вуку као мутна вода у кланац неразјашњених неспоразума, у ковитлац и вртлог из кога не можемо да се ишчупамо. Слутимо мрак, слутимо реку понорницу која нас неће избацити на обалу осунчану и топлу. Већ у најдубље дубине људског зла.

У тренутку просветљења, само делом себе се враћам литератури и писању.

Изнава ме на неки начин емотивно испунила изненада штампана приповетка „Хрт у покрету”, за коју сам заборавио и да сам је писао и да је већ објављивана.

***

Причу „Хрт у покрету” објавио сам 1965. године у листу „Политика”, а 1970. у збирци *Сензације* (Нолит, Бгд).

***

Данас, после двадесет и пет година, једва могу да схватим како је једна таква прича, написана у једној реченици дугој пет-шест страна, могла бити објављена у дневном листу, и то у његовом недељном издању, које сви читају од почетка до краја. Ипак се то десило; данас је то искључено.

Сећам се како сам био потпуно безбрижан када сам уреднику Бошку Бабовићу предао причу; а требало је да ипак будем бар мало забринут, с обзиром на структуру приче, њен језик и њен реченички склоп. Нисам био забринут.

Уметничку вредност приче „Хрт у покрету” није лако описати. Ја верујем да она ту вредност поседује, верујем чак да се од авангардне приче пре двадесет и више година претворила у класичну причу.

Ја ћу се ограничити само на то да опишем оно што ми изгледа важно и узбудљиво у тој причи.

Дакле: прича „Хрт у покрету” описује једног хрта у покрету; једног хрта који трчи, све брже и брже, и који тим својим трком сликовито открива непоузданост простора и предмета у њему.

Покрећ једног предмета, у овом случају једног хрта, једног живог створа, изазива истовремено и покрет других предмета, а убрзо и читаве околине, тако да се све више постепено претвара у један *шок*, у перманентан покрет, у томе се више сам предмет, као и околина, не препознају. Све се *изједначава* и претвара у саму есенцију ствари, у нешто што више нисмо у стању да дефинишемо, јер га више не разумемо, или боље рећи не разазнајемо, једноставно не видимо, зато што се све претворило у оно што називамо – ток времена.

Хрт у почетку чини лагане скокове, ми их распознајемо, у њима уживамо, а позадина – један парк, једна стаза и једна жива ограда поред које трчи – видљиви су нам и чак нам помажу да боље издвојимо хрта; али како хрт убрзава свој трк, тако се његова рељефна фигура губи, као и јасни обриси живе ограде (и неког шумарка иза ње), и ми сада видимо само њихове издужене, па згрчене, па опет издужене краке, и линију његовог ела-

стичног тела, а од позадине је остао само обрис у боји, све више и више једнообразној, нека жућкаста, помало зеленкаста трака; хрт је достигао брзину која га већ гута, прождире као предмет, као ствар, као створа, претвара га у неки стреласт обрис, а од позадине је остало још само неко затамњено сивило наспрам нешто светлије опште слике; одмах затим настаје *обезличјење* свега, нема више хрта, нема позадине, све се претворило у – ток ствари, ако тако можемо то стање да назовемо, уистину у – оптично и стварно *нишија*.

Насупрот тој обезличености, том тренутку ништавила, Посматрач (Приповедач) који стоји по страни и све то отпочетка прати, који је миран и непокретан, једино је у том тренутку – *стваран*; стваран у том смислу што га је могућно идентификовати у одређеној околини, и међу толиким стварима; и тако он се враћа – хрта, стазу, живу ограду, читав простор, *реалности*, која је, видели смо, релативна стварност.

Београд, 11. јануар 1990.

ИЗЈАВА ВУКА ДРАШКОВИЋА

Вук Драшковић, Српска народна обнова: „Ако Срби кажу да Босна и Херцеговина у случају распада припада Србима, имаће овај аргумент – да је 1941. на подручју данашње БиХ било 47 одсто православаца, а римокатолика 16,5 одсто.

Значи – треба мерити логичност та два захтева, та два историјска и природна права. Ја се апсолутно слажем да један део Босне и Херцеговине у свакој варијанти и деоби мора да припада Хрватској, рецимо – сва западна Херцеговина. Али да 11 одсто Хрвата тражи сву Босну и Херцеговину – то је сулудо, а поготово након оног четворогодишњег геноцида над Србима. Па држимо се универзалних критеријума – ако смо формирали две покрајине у Србији, зашто једноставно не покушамо спасити јединство земље покрајинама, па да то буде кључ.

Ја вам сад говорим о решењу које је мом срцу најближе, али шта ће ми кад видим да оно не може да функционише: да се у Хрватској формира српска покрајина, можда и две (од Славоније, па Книнска крајина, Карловац итд. а да се у Босни и Херцеговини направе неколике покрајине, говорим напамет јер у овом тренутку нисам Цвијић, рецимо од Босанске крајине једна, због већинског српског народа, од западне Херцеговине и крајева према Дувну друга, због већинског хрватског народа, од источне Херцеговине са источном Босном још једна покрајина са већинским

српским народом, док би централна Босна била покрајина где преовладава муслиманска вера. У Македонији да такође направимо једну покрајину у западном делу где преовладавају Арнаути, па да покушамо да покрајинама решимо и изгладимо ове проблеме који узрокују огромна национална трвења и сукобе.

***

(...) Ако се неко одрекао своје прошлости и жртвовао је Југославији, то су Срби и тај приговор се не може упутити српском народу. За Југославију се он 1918, одрекао свега – и две своје државе, Србије и Црне Горе, и могућности да заокружи засебну српску државу коју му је Лондонски уговор из 1915. обезбеђивао. Папук – Уна – Купа – Шибеник. Није ни то хтео. Хтео је заједницу са Хрватима и Словенцима без граница и није их било. Веровали смо да смо један народ са три имена.

(...) Е, да не бисмо навукли то овчје руно, заиста мислим да на сваки покушај убудуће, и зато сам и нагласио убудуће, сваки злочин на националној основи, насртање на Србина зато што је Србин, поготово после свега, мора да буде узвраћено. Иначе је перспектива овчијега руна! Ово изговарам тешка срца, желио бих да не буде никада тога повода. Али ако сутра Здравко Крстановић или неко други страда у Хрватској зато што је Србин, зар је одмазда онда непотребна? Након Јасеновца, након свега.”

(Слободна Далмација, 11. јануар 1990)

Београд, 20–22. јануар 1990.

КОНГРЕС СК ЈУГОСЛАВИЈЕ

У Београду одржан XIV конгрес СКЈ Југославије. Словеначка и хрватска делегација напустиле Конгрес.

Косово, 24. јануар 1990.

На Косову демонстрације 40.000 студената који су захтевали прекид судског процеса Азему Власију.